

H. 1258 / M. 1842-43 Tarihli Nüfus Sayımına Göre Çeşme

Mehmet BAŞARAN*

Aysun SARIBEY HAYKIRAN**

Öz

Son dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nda modern anlamda yapılan nüfus sayımlarının sonuçlarını içeren nüfus defterlerinin transkripsiyonuna ilişkin çalışmalar artarak devam etmektedir. II. Mahmut döneminde gerek asker gerekse vergi kaynaklarının tespitine yönelik geniş bir ıslahat hareketinin bir parçası olarak değerlendirebileceğimiz bu sayımlar yerleşim birimlerinin demografik ve iktisadi yönüne ilişkin önemli bilgiler vermektedir.

Bu çalışmada, Anadolu'nun en batı ucunda Ege Denizi'ne uzanan bir yarımada üzerinde bulunan Çeşme Kazası'nın H. 1258/ M. 1842-1843 tarihli nüfus sayım sonucunu içeren Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi'nde, NFS.d koduyla 2921 Numaralı defterdeki veriler değerlendirilecektir. 20 x 55 cm. ölçülerinde 36 sayfadan oluşan defter, Çeşme merkezdeki Musalla ve Cami-i Cedid mahalleriyle Çeşme'de ikamet eden bekâr nüfusun yanı sıra Çeşme, Ovacık, Kadiovacık, Sıradamlar, Birgi, Zeytuncuk ve Karaköy ile Alaçatı'nın Yukarı ve Aşağı Mahallelerindeki Müslüman hane reisleri ve bekâr nüfusuna ilişkin verileri içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı İmparatorluğu, 1842-43 Nüfus Sayımı, Siğla Sancağı, Çeşme Kazası.

ÇEŞME ACCORDING TO THE CENSUS OF 1842-43 (1258 IN ISLAMIC CALENDAR)

Abstract

The numbers of the studies on the transcription of the population registries that include the results of modern census in the Ottoman Empire have increased. These registries in Mahmut II era which can be evaluated as a part of a vast reform movement that targeted both military and tax resources, have important data about the demographic and economic aspects of the settlements.

* Yrd. Doç. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi, (mbasaran61@gmail.com).

** Dr., Adnan Menderes Üniversitesi, (asaribey@adu.edu.tr).

This essay explores the data in the book in the General Directorate of State Archives of the Prime Ministry Ottoman Archives no. 2921NFS.d. that includes the results of the census of 1842-43 (1258 in Islamic Calendar) in Çeşme in a peninsula in the western part of Anatolia on the coast of the Aegean Sea. The book whose size is 20x55 cm. with 36 pages, has information on Musalla and Cami-i Cedid Neighbourhood in the center of Çeşme; unmarried persons lived in Çeşme, and heads of household and single population in Muslim community in Çeşme, Ovacık, Kadıovacık, Sıradamlar, Birgi, Zeytuncuk, Karaköy and Alaçatı with its Yukarı and Aşağı Neighbourhood.

Keywords: *Ottoman Empire, Census of 1842-43, Sanjack of Sığıla, Kaza of Çeşme.*

Giriş

Günümüzde İzmir İli'nin batısında yer alan Çeşme'nin doğusunda Urla, kuzeyinde Karaburun, batı ve güneyinde Ege Denizi bulunmaktadır. Anadolu'nun batısında Urla Yarımadası'nın Sakız Adası karşısında bulunan kısmında aynı adı taşıyan koy üzerinde yer almaktadır. Çeşmenin eski ismi Cysus olup İonia şehirlerinden Erythrea'nın iskelesidir¹. Milattan önce 190 yılında Suriye Kralı III. Antiokhos'un donanmasını Çeşme önlerinde mağlup eden Romalılar Küçük Asya fütuhatını buradan başlatmışlardır. Çeşme İmparatorluğun ikiye ayrılmasından sonra Bizans hâkimiyetinde kalmıştır².

XI. yüzyılda Çaka Bey ile birlikte Türklerin faaliyet gösterdikleri Çeşme ve çevresinde Türk hâkimiyeti ciddi boyutlarda ilk defa Aydınogulları zamanında görülmektedir. Birgi merkezli bir devlet kuran Aydınoglu Türkmenleri İzmir'in güney havalisinde Menderes Havzası'nda güçlü bir hâkimiyet oluşturmuşlardır. Aydınoglu Mehmet Beyin XIV. yüzyıl başlarında 1317'de İzmir'in yukarı kalesini almasından sonra Çeşme Aydınogulları Beyliği'nin topraklarına katılmıştır. 1390'a kadar Aydınogulları'nın hâkimiyetinde kalan bölge bu tarihten sonra İzmir ve çevresinin Osmanlılar tarafından ele geçirilmesinden sonra Osmanlı topraklarına katılmıştır³. 1402 Ankara Savaşı'ndan sonra bölge tekrar Aydınogulları Beyliğinin hâkimiyetine geçmişse de Çeşme ve çevresinde kalıcı manada Osmanlı hâkimiyeti II. Murad döneminde Aydınogulları'nın son beyi Cüneyd'in ortadan kaldırılmasından sonra sağlanmıştır⁴.

XVI. yüzyıl başlarına kadar korumasız bir şekilde bulunan Çeşme limanı bu yüzden 1472 ve 1501'de olmak üzere iki defa Venedik saldırısına uğramıştır. Bu saldırılardan sonra bölgenin korunması için bir kalenin inşası gündeme

1 Şehabeddin Tekindağ, "Çeşme", İA, III, s. 386.

2 Münir Aktepe "Çeşme", DVI, VIII, s. 287.

3 Mübahat S. Kütükoğlu, XVI. Asırda Çeşme Kazasının Sosyal ve İktisâdî Yapısı, TTK, Ankara 2010, s.27.

4 Münir Aktepe, a.g.m., s. 287; Kütükoğlu Çeşme'nin Osmanlı hâkimiyetine kesin olarak Çelebi Sultan Mehmet döneminde İzmir ve çevresinin Osmanlı hâkimiyetine alınmasıyla gerçekleştiğini ifade etmektedir. Mübahat S. Kütükoğlu, a.g.e., s.27.

gelmiştir⁵. 1509'da Çeşme Kalesi'nin inşa edilerek deniz güvenliğinin sağlandığı Çeşme, XVI. yüzyıl ortalarına kadar önemli bir ticaret limanı iken 1566'da Sakız'ın fethiyle birlikte önemini kaybetmiştir. Bunda Sakız ile Çeşme arasındaki ticarete önemli rol oynayan Cenevizlilerin buradan Sakız'ın fethinden sonra uzaklaştırılmaları etkili olmuştur⁶. XVIII. yüzyılın ortalarında Sığla Sancağı'na bağlı 150 akçelik bir kaza olan ve ticari önemini kaybeden Çeşme, Osmanlı'nın Akdeniz seferlerindeki rolünü uzun süre korumuştur. Örneğin 1669'da Girit'in fethi sırasında Venedikliler ile yapılan savaşlarda Osmanlı için burası önemli bir deniz üssüdür. 1694'te Venediklilerin Sakız Adasını işgali üzerine adadaki Müslüman halk Çeşme'ye sığınmış beş ay sonra adanın geri alınması esnasında Osmanlı Çeşme'yi yine bir üs olarak kullanmıştır. XVIII. yüzyılın ikinci yarısında Akdeniz'de meydana gelen Osmanlı-Rus Savaşları sırasında Türk donanması Rus Amirali Orlof tarafından 1770'de Çeşme'de yakılarak yok edilmiştir⁷.

Çeşme, XIX. yüzyılın ilk yarısında idari anlamda 1831 tarihli nüfus sırasında merkezi İzmir olan Sığla Sancağı'na bağlı bir kaza merkezidir. Modern anlamda yapılan bu ilk nüfus sayımında Çeşme'de 1196 İslam, 5560 Rum, 23 Kıpti, 49 Yahudi ve 5 Ermeni olmak üzere toplamda 6833 kişi yaşamaktadır⁸.

2921 Numaralı Çeşme Nüfus Defteri'nin Özellikleri

Toplumunu oluşturan kişilerin sayı, cinsiyet, yaş, meslek ve eğitim durumlarının belirlenmesine yönelik yapılan nüfus sayımları toplumların sosyolojik, ekonomik ve tarihsel yönlerinin aydınlatılmasında önemli veri kaynağı oluşturmaları⁹. Nüfus kayıtları sadece şahısların adlarını vermekle kalmayıp aynı zamanda şahıslar için kullanılan lakaplardan bölgenin sosyo-kültürel öğelerine ilişkin ipuçları da yakalanabilmektedir¹⁰.

Osmanlı Devleti'nde daha kuruluş döneminden itibaren belirli amaç doğrultusunda nüfus sayımları yapılmıştır. Tahrir adı altında toplanan bu sayımlarda nüfusun tamamı sayılmamış, sadece vergi veren nüfus üzerinde durulmuştur. Bu yöntemde sadece tahmini rakamlar üzerinde konuşularak nüfusun belirlenme yoluna gidilmesi Osmanlı'da gerçek nüfusun öğrenilmesini olanaksız kılmıştır.

Modern anlamda nüfus sayımı ise II. Mahmud döneminde gerçekleşmiştir. İlk tahrir İstanbul'dan başlanmasına rağmen meydana gelen 1828-1829 Osmanlı-Rus

5 Çeşme Kalesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.:Tuncer Baykara, "Çeşme Kalesi", *Belleten*, C. LIV, S. 210, Ankara 1990, s.s. 603-630.

6 Mübahat S. Kütükoğlu, *a.g.e.*, s.30.

7 Münir Aktepe, "Çeşme Vak'ası", *DVI*, VIII, s.s. 288-289.

8 Enver Ziya Karal, *Osmanlı İmparatorluğu'nda İlk Nüfus Sayımı*, Ankara 1997, s.207.

9 İsmail Kıvrım, "Nüfus Defterlerine Göre 19. Yüzyılın Ortalarında Şebinkarahisar'ın (Karahisar-ı Şarkî) Nüfus Yapısı", *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, S. 19, Ankara 2015, s.9.

10 Mehmet Güneş, "Osmanlı Dönemi Nüfus Sayımları ve Bu Sayımları İçeren Kayıtların Tahlili", *Akademik Bakış*, C.8, S.15, Ankara (Kış) 2014.

Savaşı nedeniyle ülke geneline yaygınlaşmamıştır¹¹. Savaşın sona ermesinden sonra 1831 yılında yapılan sayımın en önemli amacı 1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması ile yerine kurulacak Asakir-i Mansure-i Muhammediye Ordusu için askerî ve malî kaynakların tespit edilmesidir. Ayrıca 1831 sayımıyla vergilerin yeniden düzenlenmesi ve aşardan başka kişi başına senede bir defa vergi konulması da sağlanmıştır¹².

Çalışmamızın temelini oluşturan Çeşme Nüfus defteri, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi'nde, NFS.d koduyla, 2921 numarada kayıtlıdır. 1258 tarihli olan bu defter 20 x 5 cm. ölçülerindeki bu defter 36 sayfadır. 28 ve 36. sayfaların boş olduğu belirtilmiştir.

İkinci sayfası, “*Aydın eyaleti dâhilinde kâin Sığla Sancağı kazalarından Çeşme kazasında sakin ve mütemekkin kâffe-i ehl-i İslam'ın mikdarını mübeyyin tahrir defteri suretidir*” ifadesiyle başlamaktadır.

Nüfus Defterinde sırasıyla;
 Mahalle-i Cami-i Cedid maa-Musalla,
 Kasaba-yı Mezkurede Sakin olan Bekâr,
 Karye-i Çeşme Tabi-i Çeşme,
 Karye-i Ovacık Tabi-i Çeşme,
 Karye-i Mahalle-i Aşağı Alaçatı,
 Karye-i Mezkûrda Sakin Bekâr Olan,
 Karye-i Mahalle-i Yukarı der-Alaçatı,
 Karye-i Sıradamlar tabii Çeşme,
 Karye-i Kadıovacık,
 Karye-i Birgi¹³ tabii-i Çeşme,
 Karye-i Zeytuncuk
 Karye-i Karaköy yer almaktadır.

Mahalle-i Cami-i Cedid maa-Musalla.

Bu iki mahallenin kayıtları birlikte tutulmuştur. Bu birliktelik içinde 139 kişi Musalla, olarak belirtilmiş, 71 kişi de Cedid olarak kayda geçmiştir. Ancak

11 Mahir Aydın, “Sultan II. Mahmud Döneminde Yapılan Nüfus Tahrirleri”, Sultan II. Mahmud ve Reformları Semineri, (28-30 Haziran 1989), İstanbul 1990, s. 81.

12 Mübahat S. Kütükoğlu, *Menteşe Sancağı 1830 (Nüfus ve Yerleşme)*, Ankara, 2010, s.3.

13 1575 yılı Çeşme Kazası köylerinin nüfus yapısı incelenirken, BİRGİCİK olarak kaydedilmiştir. Bkz.; Mübahat S. Kütükoğlu, *16. Asırda Çeşme Kazasının Sosyal ve İktisadi Yapısı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2010.

bunların arasında sadece hane ifadesi de yer almış ve bunlarında da sayısal değeri 158'dir. Bu bağlamda her iki mahallenin 367 hanesi kayda geçmiştir.. Ancak, açıklamalarımızda da yer alacağı üzere oğul, üvey (üveği) oğul ve kardeş (karındaş) gibi hane içinde hane reisinin yakınında yer alanların sayımında ya bir şey yazılmamış ya da "bu dahi" ifadesi konulmasıyla bu iki mahallede 500 kişinin kaydı tutulduğu defterde yer alan bilgilerden anlaşılmaktadır.

İncelediğimiz bu defterde "hane" ve "numarası" gibi, birçok nüfus defterinde gördüğümüz ifade yer almamıştır

Mahalle-i Cami-i Cedid maa-Musalla'da Meslekler: Bilindiği üzere 16. yüzyılda sahillerin korunması büyük bir gayret gerektirmekteydi. Sadece düşman değil, korsan saldırıları için de önemli güvenlik önlemlerin alınmasını gerekli kılmaktaydı¹⁴. Bu bağlamda Çeşme'nin bu iki mahallesinde yer alan meslek yapısına baktığımızda Yeni Cami İmamı, Cami-i Atik İmamı, Zaviye Şeyhi ve Mescid İmamı, Musalla İmamı gibi dini görevlilerin yanında, askeri nitelikte görevlilerin sayısının önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. 37 yaşındaki Musalla Mahallesi Muhtar-ı Evvel'i "Orta Boylu Kara Sakallı İbrahim bin Hacı Ahmed" in bu görevi yanında "Kale Neferi ve Tüfenkçi" gibi resmi görevlerini yaptığı, ayrıca "Manav" mesleğini yürüttüğü anlaşılmaktadır.

Bu iki mahallede yaşayanlardan 22 kişinin Kale Neferi, 4 kişinin Kundakçı, 1'er kişinin de Depocu Kâtibi, Bölükbaşı, Dizdar-ı Kale, Kale Cami İmamı, Kale Çavuşu, Kale Topçu Başı, Tamburacı ve Tüfenkçi olduğu anlaşılmaktadır. Yine devletin resmi görevlisi olarak da 5 kişinin Gümrük Kâtipliği Hizmetlisi ve 1 kişinin de Muhzır-ı¹⁵ Mahkeme görevinde bulunduğu belirtilmiştir.

Kasaba-yı mezkure Voyvodası, Sakız Muhafızı ve Yusuf Paşa Kethüdası gibi görevleri olan 45 yaşındaki "Uzunca Boylu Kırcıca Sakallı Ali Bey bin Hacı Mehmed" inde Musalla mahallesinde oturduğu, H. 1249/ M. 1833-1834'te Vilayete gittiği (reft) kayd edilmiştir.

Bu resmi görevliler yanında mahallelerde yer alan hane reislerinin 91'inin Rençber olduğu belirtilirken, bir sahil yerleşimi olan Çeşme'nin konumu gereği 19 kayıkçı hizmet yapmaktaydı.

Ayrıca; Berber 6, Kahveci 6, Tüccar 6, Gündelikçi 4, Hademe 4, Hizmetkâr 4, Terzi 4, Attar 3, Nalband 3, Debbağ 2, Kasab 2, Pabuşçu 2, Bakkal 1, Duhan Kıyıcısı 1, Duhancı 1, Eskici 1, Sebzevatçı 1, Semerci 1, Sepetçi 1 gibi meslekler ve sayılarına ulaşmaktayız.

Mahalle-i Cami-i Cedid maa-Musalla'da Yaşayanların İsim ve Lakapları; İsimler: Mahallerimizde yer alan hane sahiplerinin isimlerinin büyük çoğunluğunu, hemen hemen tüm nüfus defterlerinde gördüğümüz üzere Mehmed, Ahmed ve Mustafa oluşturmaktadır. Bu mahallelerde de 57

14 Mübahat S. Kütükoğlu, a.g.e., s.152.

15 Muhzır: Şeriat mahkemelerinde mübaşir hizmetini gören kimse.

kişinin Mehmed, 47 kişinin Ahmed ve 41 kişinin de Mustafa adını taşıdığını görmekteyiz. Sonra sırasıyla 36 kişinin Hasan, 31 kişinin Ali, 29 kişinin İbrahim, 25 kişinin Hüseyin, 20 kişinin Halil, 17 kişinin Osman, 15 kişinin Süleyman adını taşıdığını belirtebiliriz.

Bunların yanında Çeşme’de ve mahallerde yaşayanların bir kısmının zenci ve muhtedilerden oluştuğunu söyleyebiliriz. Burada söyleyeceğimiz unsur bu kişilerin bu mahallelerde “Mercan bin Abdullah”, “Said bin Abdullah” adını almış olmalarıdır.

Lakaplar; Baba ve/veya Dede Adını alanlar: Ahmed oğlu, Ak oğlu, Ali Hoca oğlu, Ali oğlu, Bacaksız oğlu, Baklacı oğlu, Bekir Dayıoğlu, Bekir oğlu, Çenesizoğlu, Çilesiz oğlu, Dadhan oğlu, Dayıoğlu, Dizdarzade, Eyüboğlu, Güllecioğlu, Hasan oğlu Hasanboz oğlu Hasanzade Hasırcı oğlu Hazinedar oğlu Hüseyin oğlu, , Kabakçı oğlu, Kahramanzade, Karabekir oğlu, Karapınar oğlu, Kenan Ali oğlu, Kocabaş oğlu, Şeker oğlu, Malkoçoğlu, Mahmud oğlu.

Geldiği veya ailesinin daha önce bulunduğu yere göre: Bodrumlu, Bolulu, Buldanlı, Arnavid, Denizlili, İstanköylü, İzmirli, Kandıralı, Kandiyeli, Kızılhisari, Mısırlı, Sakızlı, Karaburunlu, Konyalı, Kastamonulu, Osmancıklı, Moralı

Babasının görevi gereği verilen dinsel lakaplar: Derviş, Hacı (19 kişi), Seyid (15 kişi), Hafız (3 kişi), Şerif (6 kişi), Molla (3 kişi),

Mahalle-i Cami-i Cedid maa-Musalla’da Yaşayanların Fiziksel Özellikleri; Boy özellikleri: 168 kişi Orta Boylu, 37 kişi ise Uzunca/Uzun Boylu olarak belirtilmiştir.

Sakal ve Bıyık Özellikleri:

Sakallı	98
Kır Sakallı	35
Kara Sakallı	21
Ak Sakallı	19
Kumral Sakallı	6
Kaba Sakallı	2
Kırca Sakallı	1
Köse Sakallı	1
Bıyıklı	134
Kara Bıyıklı	55
Ter Bıyıklı	23
Ter Bıyıklı	23

Sarı Bıyıklı	19
Kumral Bıyıklı	6
Az Bıyıklı	6
Kumral Az Bıyıklı	1
Kırca Bıyıklı	1

Bu özellikleri yanında 27 kişinin şabb-ı emred, 11 kişinin mürâhik, 5 kişinin yek-çeşm, 5 kişinin alil ve a'ma, 1'er kişinin de çolak ve total olduğu yer almaktadır. Bu iki mahallede 58 kişinin zenci olduğu kayd edilmiştir.

Mahalle-i Cami-i Cedid maa-Musalla'da Yaşayanların Yaş Özellikleri; 500 kişilik mahallede 494 kişinin yaşları belirtilmiştir. Mahallelinin yaşı 1 ve 70 arasında yer almakta ve genel ortalaması 21 yaş olarak belirlenmektedir.

Mahalle-i Cami-i Cedid maa-Musalla'da Yaşayanların Akrabalık İlişkileri; Hane reislerinin 190 kişi ile baba ve oğul, 23 kişi ile karındaş (kardeş), 6 kişi ile üvey oğul, 5 kişi ile yeğen ve 3'er kişi ile de Damad ve torun ilişkisi bulunmakta ve bunlar hane reisi ile oturmaktadırlar.

Mahalle-i Cami-i Cedid maa-Musalla'da Yaşayanların Vukuat/Vefeyat Kaydı: Bu mahallede yaşayanlardan 75 kişisi sayımın yapılmasının ardından H. 1248/M. 1833 ve H. 1256/M. 1841 yılları arasında fevt (vefat) ettikleri belirtilmiştir.

1 kişi Edremlidli, 2 kişi Eskişehirli, 1 kişi İçelli, 1 kişi Karaburunlu, 3 kişi Kızılhisarlı, 1 kişi Milaslı, 1 kişi Ödemişli, 1 kişi Trabzonlu ve 1 kişide Morali olup "kadimden beri" Çeşme'de oturduğu yazılmıştır.

9 zencinin üzerine de "füruht"¹⁶ ifadesi eklenmiştir.

5 kişinin de mühtedi¹⁷ olduğu ve 30 kişinin de İzmir, Konya, Ovacık karyesi, Sakız, Selanik, Sıradam, Söke, Tire, Urla ve Vilayet'e gittiği (reft) üzerinde durulmuştur.

Karye-i Çeşme Tabii-i Çeşme

Bu karyede (köy) 48 kişinin kaydı yapılmıştır.

Karye-i Çeşme Tabii-i Çeşme'de Meslekler; Karyede 19 Kişinin Rençber olarak hizmet verdiği anlaşılmaktadır. 1 kişinin Sail¹⁸ olduğu ve bunların yanında, 28 yaşında olduğu belirtilen, "Orta Boylu Kara Sakallı Küthalıya'dan Hüseyin bin Hamza"nın mahallede Vekil İmam olarak görev yaptığı belirtilmekteydi.

16 Furuht: Satma, satış

17 Mühtedi: Müslümanlığı sonradan kabul edenler.

18 Sail: Dilenci.

Karye-i Çeşme Tabii-i Çeşme’de Yaşayanların İsim ve Lakapları;
İsimler: Mehmed 9, Ahmed 7, Halil 5, Mustafa 4, Hüseyin 4, Hasan 4, Ömer 3, Süleyman 2, Mahmud 2, Ali 2 ve 1’er kişi de Zahid, Said, İbrahim, Hamza, Abdullah ve Abdi isimlerini almışlardır.

Lakaplar; Baba ve/veya Dede Adını alanlar: Cebecioglu, İlyas oğlu, Kethüda oğlu, Ahmed oğlu, Öksüzoglu.

Geldiği veya ailesinin daha önce bulunduğu yere göre: Dimetokalı, Gümülcinevi, Kütahyalı.

Babasının görevi gereği verilen dinsel lakaplar; Hacı, Molla Seyid.

Karye-i Çeşme Tabii-i Çeşme’de Yaşayanların Fiziksel Özellikleri;
Boy özellikleri: 16 kişi Orta Boylu, 4 kişi ise Uzun Boylu olarak belirtilmiştir.

Sakal ve Bıyık Özellikleri:

Sakallı	11
Kır Sakallı	3
Sarı Sakallı	1
Ak Sakallı	5
Bıyıklı	12
Kara Bıyıklı	3
Ter Bıyıklı	1
Sarı Bıyıklı	7
Az Bıyıklı	1

Bu özellikleri yanında 2 kişinin şabb-ı emred olduğu yer almaktadır.

Bu mahallede 1 kişinin de zenci olduğu kayd edilmiştir.

Karye-i Çeşme Tabii-i Çeşme’de Yaşayanların Yaş Özellikleri;

48 kişilik karyede, mahallelinin yaşı 1 ve 60 arasında yer almakta ve genel ortalaması 23 yaş olarak belirlenmektedir.

Karye-i Çeşme Tabii-i Çeşme’de Yaşayanların Akrabalık İlişkileri;
Hane reislerinin 20 kişi ile baba ve oğul, 1 kişi ile karındaş (kardeş), 1 kişi ile yeğen ve 2 kişi ile de torun ilişkisi bulunmakta ve bunlar hane reisi ile oturmaktadırlar.

Karye-i Çeşme Tabii-i Çeşme’de Yaşayanların Vukuat/Vefeyat Kaydı;
Karyede yaşayanlardan 4 kişisi sayımın yapılmasının ardından H. 1249/M. 1833 ve H. 1255/M. 1840 yılları arasında fevt (vefat) ettikleri belirtilmiştir.

1 kişi yetim olarak kaydedilmiş, 2 kişinin de Kuşadası ve Kütahya’ya gittiği (reft) üzerinde durulmuştur.

Karye-i Ovacık Tabii Çeşme

Bu karyede 165 kişinin kaydı yapılmıştır.

Karye-i Ovacık Tabii Çeşme'de Meslekler; Karyede 67 Kişinin Rençber olarak hizmet verdiği anlaşılmaktadır. 1'er kişinin de Bıçakçı, Depoda Hizmetkâr olduğu belirtilirken, 3 kişinin de Rençberlik mesleği yanında Kahveci, Kale Neferi ve Karye Ayanı¹⁹ da olduğu belirtilmekteydi. Bunların yanında, 13 yaşında olduğu belirtilen ve karye Ayanı olan "Emir Veli oğlu Ali bin Ali"nin "Muhtar-ı Sani" olarak görev yaptığı belirtilmekteydi.

Karye-i Ovacık Tabii Çeşme'de Yaşayanların İsim ve Lakapları; İsimler: Mehmed 25, Mustafa 16, Hüseyin 13, İbrahim 12, Ahmed 11, Ali 10, Hasan 9, Süleyman 8, Halil 6, Ömer 6, Veli 6, Yusuf 5, İsmail 4, Mahmud 2, Emin 2, Musa 2 ve Salih 2 kişidir. 1'er kişi de Abdullah, Abdullatif, Abdurrahman, Abdülkadir, Arif, Bekir, Bilal, Receb ve Şaban isimlerini almışlardır.

Lakaplar; Baba ve/veya Dede Adını alanlar: Balioğlu, Başoğlu, Deli Ömer oğlu, Turgudoğlu, Veli oğlu, İdris oğlu, İmamoğlu, Kalyoncuoğlu, Kazık oğlu, Kerim oğlu, Malkoç oğlu, Yusuf oğlu, Türkmane oğlu, Selam oğlu, Suhte oğlu, Osmancık oğlu, Osman oğlu, Kayınoğlu

Geldiği veya ailesinin daha önce bulunduğu yere göre: Karaburunlu.

Babasının görevi gereği verilen dinsel lakaplar; Emir, Hacı, Şerif, Seyid

Karye-i Ovacık Tabii Çeşme'de Yaşayanların Fiziksel Özellikleri; Boy özellikleri: 52 kişi Orta Boylu, 11 kişi ise Uzun/Uzunca Boylu ve 5 kişi de Kısa Boylu olarak belirtilmiştir.

Sakal ve Bıyık Özellikleri:

Sakallı	34
Kır Sakallı	9
Kumral Sakallı	8
Ak Sakallı	7
Kara Sakallı	8
Az Sakallı	2
Bıyıklı	31
Sarı Bıyıklı	10
Kumral Bıyıklı	9
Kara Bıyıklı	6
Ter Bıyıklı	6

19 Emir Veli oğlu Ali bin Ali

Bu özellikleri yanında 5 kişinin şabb-ı emred ve 2 kişinin de Mürâhik olduğu yer almaktadır. Bu karyede 3 kişinin de zenci olduğu kayd edilmiştir.

Karye-i Ovacık Tabii-i Çeşme'de Yaşayanların Yaş Özellikleri; 165 kişilik karyede 1 hanenin yaşı belirtilmemiştir. Yaşlar 1 ve 65 arasında yer almakta ve genel ortalaması 20 yaş olarak belirlenmektedir.

Karye-i Ovacık Tabii-i Çeşme'de Yaşayanların Akrabalık İlişkileri; Hane reislerinin 79 kişi ile baba ve oğul, 5 kişi ile karındaş (kardeş), 1 kişi ile üveyi oğul ve 3 kişi ile de torun ilişkisi bulunmakta ve bunlar hane reisi ile oturmaktadırlar.

Karye-i Ovacık Tabii-i Çeşme'de Yaşayanların Vukuat/Vefyat Kaydı: Bu karyede yaşayanlardan 29 kişisi sayımın yapılmasının ardından H. 1247/M. 1832 ve H. 1260/M. 1844 yılları arasında fevt (vefat) ettikleri belirtilmiştir. 1 kişi furuht olarak kaydedilmiş, 12 kişinin de Urla, Sıradam, Sakız, Kastamonu ve Çeşme'ye gittiği (reft) üzerinde durulmuştur. 2 kişi de H. 1252/M. 1837'de Asakir-i Nizamiye-i Şahaneye gideceği belirtilmekteydi. 1 kişi de Mühtedi olarak kayd edilmiştir.

Karye-i Mahalle-i Aşağı Alaçatı:

Bu mahallede 33 kişinin kaydı yapılmıştır.

Karye-i Mahalle-i Aşağı Alaçatı'da Meslekler; Mahallede 7 Kişinin Hizmetkâr olarak hizmet verdiği anlaşılmaktadır. 3 kişinin Rençber olarak yer aldığı mahallede 1'er kişi Mahalle İmamı, Berber, Dükkâncı, Attar ve Kâtip olarak hizmet vermektedir. Bunların yanında, 1 Kale Ser Neferi hizmet vermektedir. Ayrıca, 54 yaşında olduğu belirtilen ve "Uzunca Boylu Kır Sakallı Memiş Ağa bin Hacı Hasan"ın "Mahalle Ayanı" olarak görev yaptığı belirtilmekteydi. 7 kişi ise Gulam olarak hizmet vermektedir.

Karye-i Mahalle-i Aşağı Alaçatı Yaşayanların İsim ve Lakapları; İsimler: Ali 7, Mehmed 5, Mercan 3, Ahmed 2, Hüseyin 2, Memiş 2, Mustafa 2, Reyhan 2, Abdullah 1, Bekir 1, Emin 1, Ferhad 1, Halil 1, İsmail 1, Osman 1, Salih 1 kişidir. Burada gördüğümüz Mercan ve Reyhan isimleri zencilere verilmektedir.

Lakaplar; Baba ve/veya Dede Adını alanlar: Bölükbaşı, Yunddağlı oğlu.

Geldiği veya ailesinin daha önce bulunduğu yere göre: Karaburun, Kırçalı, Midillili, Moralı.

Babasının görevi gereği verilen dinsel lakaplar; Çelebi, Seyid, Şerif.

Karye-i Mahalle-i Aşağı Alaçatı'da Yaşayanların Fiziksel Özellikleri; Boy özellikleri: 6 kişi Orta Boylu, 5 kişi ise Uzunca Boylu olarak belirtilmiştir.

Sakal ve Bıyık Özellikleri:

Sakallı	7
Kır Sakallı	6
Ak Sakallı	1
Bıyıklı	9
Kara Bıyıklı	6
Ter Bıyıklı	3

Bu özellikleri yanında 2 kişinin şabb-ı emred olduğu yer almaktadır. Bu mahallede 9 kişinin de zenci olduğu kayd edilmiştir.

Karye-i Mahalle-i Aşağı Alaçatı'da Yaşayanların Yaş Özellikleri; 33 kişilik mahallede, mahallelinin yaşı 1 ve 61 arasında yer almakta ve genel ortalaması 24 yaş olarak belirlenmektedir.

Karye-i Mahalle-i Aşağı Alaçatı'da Yaşayanların Akrabalık İlişkileri;

Hane reislerinin 7 kişi ile baba ve oğul ve 1 kişi ile de torun ilişkisi bulunmakta ve bunlar hane reisi ile oturmaktadırlar.

Karye-i Ovacık Tabii-i Çeşme'de Yaşayanların Vukuat/Vefyat Kaydı:

Bu mahallede yaşayanlardan 7 kişisi sayımın yapılmasının ardından H. 1252/M. 1836 ve H. 1259/M. 1844 yılları arasında fevt (vefat) ettikleri belirtilmiştir. 2 kişi fûruht olarak kaydedilmiş ve bunlardan biri Çeşme'ye fûruhtu gerçekleşmiştir. 5 kişinin de Bolu, Çeşme, Karaburun ve Vilayet'e gittiği (reft) üzerinde durulmuştur. 1 kişi Karaburunlu ve 1 kişi de Sakızlı olmalarına karşın "kadimden beri" yerleşik olarak burada yer aldığı belirtilmiştir.

Karye-i Mahalle-i Yukarı der-Alaçatı:

Bu mahallede 84 kişinin kaydı yapılmıştır.

Karye-i Mahalle-i Yukarı der-Alaçatı'da Meslekler; 25 kişinin Rençber olarak yer aldığı mahallede 1'er kişi Terzi, Nalbant, Hizmetkar, Bakkal ve Mahalle İmamı olarak hizmet vermektedir. Bunların yanında 2 kişi Rençberlik mesleğini yürütmesinin yanında Kale Neferi olarak da hizmet vermektedir. 1 kişi ise Gulam olarak hizmet vermektedir.

Karye-i Mahalle-i Yukarı der-Alaçatı'da Yaşayanların İsim ve Lakapları; İsimler: 13 kişi Mustafa, 9 kişi Mehmed, 9 kişi Ahmed, 7 Kişi İsmail, 5'er kişi Ali ve Abdullah, 4'er kişi Şerif, İbrahim, Halil, 3'er kişi Süleyman, İsmail, 2'şer kişi Yusuf, Osman, Halil ve Cafer, 1'er kişi ise Veli, Receb, Memiş, Durmuş, Bekir ve Aziz ismini kullanmaktaydı.

Lakaplar; Baba ve/veya Dede Adını alanlar: Çelik oğlu, Sarı Ali oğlu, Sağır oğlu, Hasan oğlu, Çelik oğlu.

Geldiği veya ailesinin daha önce bulunduğu yere göre: Yenişehirli, Erzurumi, Bigalı, Alaşehirli.

Babasının görevi gereği verilen dinsel lakaplar: Seyyid, Çelebi.

Karye-i Mahalle-i Yukarı der-Alaçatı'da Yaşayanların Fiziksel Özellikleri; Boy özellikleri: 24 kişi Orta Boylu, 9 kişi Uzun/Uzunca Boylu ve 2 kişi ise Kısa Boylu olarak belirtilmiştir.

Sakal ve Bıyık Özellikleri:

Sakallı	18
Kır Sakallı	11
Ak Sakallı	2
Kara Sakallı	4
Kırca Sakallı	1
Bıyıklı	22
Kara Bıyıklı	12
Ter Bıyıklı	3
Sarı Bıyıklı	5
Az Bıyıklı	2
Tüysüz	1

Bu özellikleri yanında 2 kişinin mürâhik olduğu yer almaktadır. Bu mahallede 3 kişinin de zenci olduğu kaydedilmiştir. 1 kişi de Alil'dir.

Karye-i Mahalle-i Yukarı der-Alaçatı'da Yaşayanların Yaş Özellikleri; 81 kişinin yaşlarının belirtildiği mahallede, mahallelinin yaşı 1 ve 65 arasında yer almakta ve genel ortalaması 22 yaş olarak belirlenmektedir.

Karye-i Mahalle-i Yukarı der-Alaçatı'da Yaşayanların Akrabalık İlişkileri; Hane reislerinin 38 kişi ile baba ve oğul ve 2 kişi ile de Üveyi oğul ilişkisi bulunmakta ve bunlar hane reisi ile oturmaktadırlar.

Karye-i Ovacık Tabii-i Çeşme'de Yaşayanların Vukuat/Vefeyat Kaydı: Bu mahallede yaşayanlardan 14 kişisi sayımın yapılmasının ardından H. 1238/M. 1823 ve H. 1259/M. 1844 yılları arasında fevt (vefat) ettikleri belirtilmiştir. 1 kişi için askerde ifadesi düşülmüş, 6 kişinin ise Zeytuneli, Selanik, Karaburun ve İzmir'e gittiği (reft) üzerinde durulmuştur. 8 kişi Kızılhisarlı ve 2 kişi de Bayındırlı olmalarına karşın "kadimden beri" yerleşik olarak burada yer aldığı belirtilmiştir. Ancak bunların bazıları daha sonra Selanik ve Çeşme'ye (reft) gitmişlerdir. Yine bu mahallede 2 kişi yetim olarak yer almıştır.

Karye-i Sıradamlar Tabii-i Çeşme:

Bu karyede 129 kişinin kaydı yapılmıştır.

Karye-i Sıradamlar Tabii-i Çeşme'de Meslekler; 61 kişinin Rençber olarak yer aldığı mahallede 1 kişi Berber olarak hizmet vermektedir. Bunların yanında 1 kişi Muhtar-ı Evvel mesleğini yürütmesinin yanında İmam Hatib Vekili ve onun yanında yine dinsel bir görevli olarak 1 kişi İmam Vekili ve Hafız olarak hizmet vermektedir. 1 kişi ise derbend kahvesi bekçilerinden Bölükbaşı olarak görev yapmaktadır. 1 kişi Gulam olarak hizmet vermektedir.

Karye-i Sıradamlar Tabii-i Çeşme'de Yaşayanların İsim ve Lakapları; İsimler: Mehmed 18 kişi, Mustafa 15 kişi, Ali 13 kişi, Süleyman 12 kişi, Hüseyin 11 kişi, Ahmed 10 kişi, Hasan 8 kişi, Bekir, İbrahim, Yusuf 5'er kişi.

Lakaplar; Baba ve/veya Dede Adını alanlar: Bekir oğlu, kaya oğlu, Koca oğlan oğlu, Sağırlı oğlu, Tiryaki oğlu, yazıcı oğlu, Koca çoban oğlu, kaba sakal oğlu, bacaksız oğlu.

Geldiği veya ailesinin daha önce bulunduğu yere göre: Filibeli, Keşanlı, Kırçalı, Konyalı, Kulalı, Manısalı, Yeniceli, Trabzonlu, Torbalı.

Babasının görevi gereği verilen dinsel lakaplar; Hacı, Molla.

Karye-i Sıradamlar Tabii-i Çeşme'de Yaşayanların Fiziksel Özellikleri; Boy özellikleri: 59 kişi Orta Boylu, 15 kişi Uzun/Uzunca Boylu ve 3 kişi ise Kısa Boylu olarak belirtilmiştir.

Sakal ve Bıyık Özellikleri:

Sakallı	44
Kara Sakallı	21
Kır Sakallı	7
Kara Köse Sakallı	4
Kumral Sakallı	4
Ak Sakallı	3
Az Sakallı	1
Kaba Sakallı	1
Bıyıklı	39
Ter Bıyıklı	14
Kara Bıyıklı	13
Kumral Bıyıklı	6
Az Bıyıklı	4
Sarı Bıyıklı	2

Bu özellikleri yanında 5 kişinin Şabb-ı Emred ve 1 kişinin mürâhik olduğu yer almaktadır. Bu mahallede 2 kişinin de zenci olduğu kaydedilmiştir. 1 kişi de Alil, 2 kişi Topal, 1 kişi Ama ' dir.

Karye-i Sıradamlar Tabii-i Çeşme'de Yaşayanların Yaş Özellikleri; 129 kişinin yaşlarının belirtildiği karyede, yaş 1 ve 75 arasında yer almakta ve genel ortalaması 24 yaş olarak belirlenmektedir.

Karye-i Sıradamlar Tabii-i Çeşme'de Yaşayanların Akrabalık İlişkileri; Hane reislerinin 39 kişi ile baba ve oğul ve 5 kişi ile de Üveyi oğlu, 5 kişi ile Karındaş (Kardeş) ve 2 kişi ile Karındaş oğlu ilişkisi bulunmakta ve bunlar hane reisi ile oturmaktadırlar.

Karye-i Sıradamlar Tabii-i Çeşme'de Yaşayanların Vukuat/Vefeyat Kaydı: Bu karyede yaşayanlardan 27 kişisi sayımın yapılmasının ardından H. 1248/M. 1832 ve H. 1261/M. 1845 yılları arasında fevt (vefat) ettikleri belirtilmiştir. 1 kişi için askerde ifadesi düşülmüş, 4 kişinin ise Karaburun, Manisa, Urla ve Vilayet'e gittiği (reft) üzerinde durulmuştur.

Karye-i Kadıovacık:

Bu karyede 44 kişinin kaydı yapılmıştır.

Karye-i Kadıovacık'ta Meslekler; 15 kişinin Rençber olarak yer aldığı karyede 2 kişi Eskici ve 1 kişi de karye-i mezkûr hatibi olarak hizmet vermektedir. 1 kişi de Gulam olarak hizmet vermektedir.

Karye-i Kadıovacık'ta Yaşayanların İsim ve Lakapları; İsimler: 5 kişi Ali, 5 kişi Mehmed, 4 kişi Ahmed, 3'er kişi Feyzullah, Halil, Hasan, Hüseyin, İsmail, Mustafa adını çoğunluk olarak almışlardır.

Lakaplar; Baba ve/veya Dede Adını alanlar: Çakır oğlu, Eskici oğlu, kethüda oğlu.

Geldiği veya ailesinin daha önce bulunduğu yere göre: Çeşmeköylü, Yenişehirli.

Babasının görevi gereği verilen dinsel lakaplar; Seyyid.

Karye-i Kadıovacık'ta Yaşayanların Fiziksel Özellikleri; Boy özellikleri: 13 kişi Orta Boylu ve 6 kişi ise Uzun/Uzunca Boylu olarak belirtilmiştir.

Sakal ve Bıyık Özellikleri:

Sakallı	15
Ak Sakallı	8
Kumral Sakallı	4

Kara Sakallı	3
Bıyıklı	5
Sarı Bıyıklı	2
Kumral Bıyıklı	2
Ter Bıyıklı	1

Bu özellikleri yanında 5 kişinin Şabb-ı Emred ve 1 kişinin mürâhik olduğu yer almaktadır. Bu mahallede 3 kişinin de zenci olduğu kaydedilmiştir. 1 kişi de Yek-çeşm'dir.

Karye-i Kadıovacık'ta Yaşayanların Yaş Özellikleri; 44 kişinin yaşlarının belirtildiği karyede, yaş 1 ve 110 "Orta boylu ak sakallı Mehmed bin Abdurrahman Çakır" arasında yer almakta ve genel ortalaması 25 yaş olarak belirlenmektedir.

Karye-i Kadıovacık'ta Yaşayanların Akrabalık İlişkileri; Hane reislerinin 19 kişi ile baba ve oğul ve 1 kişi ile Karındaş (Kardeş) ve 1 kişi ile de Üveyi oğul ilişkisi bulunmakta ve bunlar hane reisi ile oturmaktadırlar.

Karye-i Kadıovacık'ta Yaşayanların Vukuat/Vefeyat Kaydı: Bu karyede yaşayanlardan 14 kişisi sayımın yapılmasının ardından H. 1248/M. 1832 ve H. 1260/M. 1845 yılları arasında fevt (vefat) ettikleri belirtilmiştir. 1 kişi için askerde ifadesi düşülmüş, 2 kişinin ise Kırkağaç ve Çeşme'ye gittiği (reft) üzerinde durulmuştur. 2 yetim bulunmaktadır.

Karye-i Birgi Tabii-i Çeşme:

Bu karyede 21 kişinin kaydı yapılmıştır.

Karye-i Birgi Tabii-i Çeşme'de Meslekler; 8 kişinin Rençber olarak yer aldığı mahallede 1 kişi de Muhtar-ı sani ve İmam Vekili olarak hizmet vermektedir.

Karye-i Birgi'de Yaşayanların İsim ve Lakapları; İsimler: 5 kişi Mehmed, 3'er kişi Osman, Hüseyin ve Hasan isimleri almaktadır.

Lakaplar;

Baba ve/veya Dede Adını alanlar: Sakallı oğul, Yusuf oğul, Bekir oğul.

Geldiği veya ailesinin daha önce bulunduğu yere göre: Filibeli.

Karye-i Birgi'de Yaşayanların Fiziksel Özellikleri; Boy özellikleri: 7 kişi Orta Boylu ve 1'er kişi ise Uzun ve Kısa Boylu olarak belirtilmiştir.

Sakal ve Bıyık Özellikleri:

Sakallı	5
Ak Sakallı	1
Kırca Sakallı	2
Kara Sakallı	2
Bıyıklı	6
Sarı Bıyıklı	1
Kumral Bıyıklı	1
Ter Bıyıklı	4

Bu özellikleri yanında 1 kişinin Şabb-ı Emred olduğu yer almaktadır.

Karye-i Birgi'de Yaşayanların Yaş Özellikleri; 1 kişinin yaşlarının belirtildiği karyede, yaş 1 ve 55 arasında yer almakta ve genel ortalaması 21 yaş olarak belirlenmektedir.

Karye-i Birgi'de Yaşayanların Akrabalık İlişkileri; Hane reislerinin 10 kişi ile baba ve oğul ve 1 kişi ile Karındaş (Kardeş) oğlu ilişkisi bulunmakta ve bunlar hane reisi ile oturmaktadırlar.

Karye-i Birgi'de Yaşayanların Vukuat/Vefeyat Kaydı; Bu karyede yaşayanlardan 4 kişisi sayımın yapılmasının ardından H. 1252/M. 1836 ve H. 1260/M. 1845 yılları arasında fevt (vefat) ettikleri belirtilmiştir. 1yetim bulunmaktadır.

Karye-i Zeytuncuk:

Bu karyede 11 kişinin kaydı yapılmıştır.

Karye-i Zeytuncuk'ta Meslekler;

3 kişinin Rençber olarak yer aldığı karyede 1 kişi de Karye İmamı olarak hizmet vermektedir.

Karye-i Zeytuncuk'ta Yaşayanların İsim ve Lakapları; İsimler: 4 kişi Mehmed, 1'er kişi de Yusuf, Veli, Süleyman, Mustafa ve Hüseyin isimleri kullanılmaktadır.

Karye-i Zeytuncuk'ta Yaşayanların Fiziksel Özellikleri; Boy özellikleri: 2 kişi Orta Boylu ve 1'er kişi ise Uzun ve Kısa Boylu olarak belirtilmiştir.

Sakal ve Bıyık Özellikleri:

Sakallı	2
Kaba Sakallı	2
Bıyıklı	3
Sarı Bıyıklı	1
Kara Bıyıklı	1

Karye-i Zeytuncuk'ta Yaşayanların Yaş Özellikleri; 11 kişinin yaşlarının belirtildiği karyede, yaş 5 ve 43 arasında yer almakta ve genel ortalaması 23 yaş olarak belirlenmektedir.

Karye-i Zeytuncuk'ta Yaşayanların Akrabalık İlişkileri; Hane reislerinin 3 kişi ile baba ve oğul ve 3 kişi ile Karındaş (Kardeş) ilişkisi bulunmakta ve bunlar hane reisi ile oturmaktadırlar.

Karye-i Zeytuncuk'ta Yaşayanların Vukuat/Vefeyat Kaydı; Bu karyede yaşayanlardan 1 kişi sayımın yapılmasının ardından H. 1247/M. 1831 yılları arasında fevt (vefat) ettikleri belirtilmiştir. 2 kişi de Germiyan ve Karaburun'a (reft) gitmişlerdir.

Karye-i Karaköy:

Bu karyede 70 kişinin kaydı yapılmıştır.

Karye-i Karaköy'de Meslekler;

24 kişinin Rençber olarak yer aldığı mahallede 1 kişi de Karye İmamı olarak hizmet vermektedir.

Karye-i Karaköy'de Yaşayanların İsim ve Lakapları; İsimler: 10 kişi Mustafa, 8 kişi Ahmed, 7 kişi Mehmed, 6 kişi Ali isimlerini kullanmaktadırlar.

Lakaplar; Baba ve/veya Dede Adını alanlar: Sağrılı oğlu, Koca oğlan oğlu, Koca bıyık, Koca Ali oğlu, Kara Ahmed oğlu, Kalyoncu oğlu, Dede oğlu.

Babasının görevi gereği verilen dinsel lakaplar; Seyyid, Şerif, Hacı.

Karye-i Karaköy'de Yaşayanların Fiziksel Özellikleri; Boy özellikleri: 22 kişi Orta Boylu ve 4 kişi Uzunca Boylu ve 1 kişi ise Kısa Boylu olarak belirtilmiştir.

Sakal ve Bıyık Özellikleri:

Sakallı	17
Kara Sakallı	6
Kırca Sakallı	1
Kır Sakallı	3
Kara Köse Sakallı	1
Kaba Sakallı	3
Ak sakallı	2
Bıyıklı	11
Sarı Bıyıklı	1
Kara Bıyıklı	3
Ter Bıyıklı	5
Az Sarı Bıyıklı	2

Bunların yanında 1 kişi Yek-çeşm ve 1 kişi de Çolak olarak belirtilmiştir.

Karye-i Karaköy'de Yaşayanların Yaş Özellikleri; 70 kişinin yaşlarının belirtildiği karyede, yaş 1 ve 54 arasında yer almakta ve genel ortalaması 18 yaş olarak belirlenmektedir.

Karye-i Karaköy'de Yaşayanların Akrabalık İlişkileri; Hane reislerinin 35 kişi ile baba ve oğul ve 3'er kişi ile Karındaş (Kardeş) ve Üveyi oğul ve 2 kişi ile de Torun ilişkisi bulunmakta ve bunlar hane reisi ile oturmaktadırlar.

Karye-i Karaköy'de Yaşayanların Vukuat/Vefyat Kaydı: Bu karyede yaşayanlardan 12 kişisi sayımın yapılmasının ardından H. 1251/M. 1835 ve H. 1258/M. 1843 yılları arasında fevt (vefat) ettikleri belirtilmiştir. 2 kişi de Zeytinler, 1 kişi Birgi'ye (reft) gitmişlerdir.

Kasaba-yı Mezkurede Sakin Olan Bekâr:

Burada 32 kişinin kaydı yapılmıştır.

Bekârların Kaldıkları Yerler: Hafız Ali Efendi Hanesinde, Orhan Ali canibinde, Kasabada Kahvede, Dükkanda, Debbâğhanede ve depoda sakın bulunmaktadır.

Meslekler; 6 kişinin Helvacı olarak yer aldığı ve bunun yanında 4 kişi Depo Hizmetkârı, 2'şer kişi Sail²⁰, Kayıkçı ve Eskici, 1'er kişide Nalband, Kiracı, Kasab, Hizmetkâr, Dellak, Debbâğ ve Bakkal olarak hizmet vermekteydi.

20 Sail: Dilenci.

İsim ve Lakapları;

İsimler: 5 kişi Mehmed, 4 kişi Hüseyin, 3'er kişi Süleyman, Osman, Ahmed, 2'şer kişi Mustafa, Abdullah ve 1'er kişi Yusuf, Veli, Selim, Salih, Ömer, Memiş, İsmail, İbrahim, Hasan, Ali, Abdurrahman adını almışlardır.

Lakaplar; Baba ve/veya Dede Adını alanlar: Aydınlı oğlu.

Geldiği veya ailesinin daha önce bulunduğu yere göre: Tokadi, Sinoplu, Kütahyavi, Kızılhisari, Kayseriyeli, Kastamonulu, Karaburunlu, Kandıralı ve İzmirli, Ödemişli, İzmirli, İskenderiyeli, Giridi, Edirneli, Daskırlı, Bigalı ve Buladanlı, Adapazarlı.

Babasının görevi gereği verilen dinsel lakaplar: Seyid, Derviş.

Fiziksel Özellikleri; Boy özellikleri: 22 kişi Orta Boylu ve 7 kişi Uzun Boylu olarak belirtilmiştir.

Sakal ve Bıyık Özellikleri:

Sakallı	13
Kara Sakallı	2
Kırca Sakallı	2
Kır Sakallı	2
Köse Sakallı	1
Ak sakallı	5
Bıyıklı	11
Sarı Bıyıklı	4
Kara Bıyıklı	5
Ter Bıyıklı	2
Kumral Bıyıklı	1

Bunların yanında 2 kişi Şabb-ı Emred, 1 kişi Mürâhik, 1 kişi Yek-çeşm ve 1 kişi de A'ma olarak belirtilmiştir. 1 kişi Zencî'dir.

Yaş Özellikleri; 32 kişinin yaşlarının belirtildiği, yaş 9 ve 72 arasında yer almakta ve genel ortalaması 36 yaş olarak belirlenmektedir.

Yaşayanların Akrabalık İlişkileri; Hane reislerinin 3 kişi ile baba ve oğul ve 3'er kişi ile Karındaş (Kardeş) ve Üveyi oğul ve 2 kişi ile de Torun ilişkisi bulunmakta ve bunlar hane reisi ile oturmaktadırlar.

Vukuat/Vefeyat Kaydı: 8 kişisi sayımın yapılmasının ardından H. 12501/M. 1834 ve H. 1255/M. 1840 yılları arasında fevt (vefat) ettikleri belirtilmiştir. 12 kişi de Vilayete giderken, 1 kişi der-aliyeyye (reft) gitmişlerdir.

Karye-i Mezkûrda Sakin Olan Bekâr:

Burada 11 kişinin kaydı yapılmıştır.

Meslekler; 3 kişinin Helvacı olarak yer aldığı ve bunun yanında 1'er kişi Duhan Kıyıcısı, Gündelikçi, Kahveci ve Nalband olarak hizmet vermekteydi.

İsim ve Lakapları; **İsimler:** 2'şer kişi Mustafa ve Hüseyin adını kullanırken, 1'er kişi de Süleyman, Mehmed, İbrahim, Ahmed, Hasan ve Halil isimlerini kullanmaktaydılar.

Lakaplar; Baba ve/veya Dede Adını alanlar: Hasanoğlu.

Geldiği veya ailesinin daha önce bulunduğu yere göre: Kızılhisari, Konyavi, Uralı, Saritekeli ve Çallı.

Fiziksel Özellikleri; **Boy özellikleri:** 9 kişi Orta Boylu ve 1 kişi Uzun Boylu olarak belirtilmiştir.

Sakal ve Bıyık Özellikleri:

Sakallı	2
Kara Sakallı	1
Bıyıklı	5
Sarı Bıyıklı	1
Kara Bıyıklı	3
Kumral Bıyıklı	1

Yaş Özellikleri; 11 kişinin yaşlarının belirtildiği, yaş 19 ve 37 arasında yer almakta ve genel ortalaması 30 yaş olarak belirlenmektedir.

Yaşayanların Akrabalık İlişkileri; Hane reislerinin 1 kişi ile Karındaş (Kardeş) ilişkisi bulunmakta ve bunlar hane reisi ile oturmaktadırlar.

Vukuat/Vefyat Kaydı: Yaşayanlardan 1 kişisi sayımın yapılmasının ardından H. 1253/M. 1836 yılında fevt (vefat) ettikleri belirtilmiştir. 3 kişi de Vilayete giderken, 1'er kişi de Birgi²¹, Manisa, Selanik ve Urla'ya (reft) gitmişlerdir.

21 1575 yılı Çeşme Kazası köylerinin nüfus yapısı incelenirken, BİRGİCİK olarak kaydedilmiştir. Bkz.: Mübahat S. Kütükoğlu, 16. Asırda Çeşme Kazasının Sosyal ve İktisadi Yapısı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2010.

Sonuç

1842-1843 yılını kapsayan Hicri 1258 tarihli 2921 numaralı defterimiz 1 mahalle ve 8 karye (köy) ile bu mahalle ve köylere gelen ve yerleşen bekârlardan oluşmaktadır. Bu da 1148 kişinin bilgisine ulaşılmamasını sağlamaktadır. Bekârları sayım dışında tuttuğumuz zaman 1105 sayısını elde etmekteyiz. Bu sayı genel kabul gören 5 sayısı ile çarptığımız²² zaman 5525 sayısına ulaşmaktayız. Bu da bize o dönem Çeşme'nin genel nüfusunu vermektedir. Ancak, bu defterleri incelediğimiz zaman hane reisinin özellikle oğul ile ilişkilerinin kayda geçtiği görülmektedir. Kız çocuğu ve eş yansıtılmamaktadır. Bu nedenle yukarıda belirttiğimiz sayıyı, biz ± 4000 'lere yakın olduğunu söyleyebiliriz.

Mahalle-i Cami-i Cedid maa-Musalla.	500
Karye-i Ovacık Tabi-i Çeşme	165
Karye-i Sıradamlar Tabii-i Çeşme	129
Karye-i Mahalle-i Yukarı der-Alaçatı	84
Karye-i Karaköy	70
Karye-i Çeşme Tabi-i Çeşme	48
Karye-i Kadıovacık	44
Karye-i Mahalle-i Aşağı Alaçatı	33
Kasaba-yı Mezkurede Sakin Olan Bekâr	32
Karye-i Birgi Tabii-i Çeşme	21
Karye-i Zeytuncuk	11
Karye-i Mezkûrda Sakin Olan Bekâr	11

Nüfusun meslek yapılanmasına baktığımız zaman da Çeşme'nin bir sahil ve tarım/ticaret yerleşimi özelliği taşıdığını söyleyebiliriz. Çeşme kalesi yerleşime özel bir konum sağlamaktadır. Askeri ve asayiş alanında önemli olması nedeniyle, kale neferi, kale çavuşu, kale dizdari gibi kale görevlileri önemli bir yer tuttuğu görüleceği gibi, gümrük kapısı olması nedeniyle de gümrük memurlarının varlığını tespit etmekteyiz.

Mahallenin bu resmi yapılanması yanında, rençber sayısının gözle görülecek şekilde fazlalığı tarımsal yapının da bir varlık oluşturduğu sonucu vermektedir.

Sahil yerleşimi olması nedeniyle de kayıkçılar önem sunmaktadır.

22 Nüfus hesaplamalarında genellikle bir hanenin beş kişiden oluştuğu kabul edilmektedir. Bkz.: Nejat Göyünc, "Hane Deyimi Hakkında", *Tarih Dergisi*, 32, İstanbul 1979, s.334.

Fiziksel özellik açısından da Çeşme’de yerleşenlerin Orta Boylu oldukları, yine nüfusun yüzde ± 23 ’ünün de sakallı ve bıyıklı olduğu anlaşılmaktadır.

Özellikle Camii-i Kebir-Musalla Mahallesi ile Aşağı Alaçatı’da zenci nüfus önemli bir yer tutarken, Mercan ve Reyhan isimleri aldıkları anlaşılmaktadır. Yine “gulam” olarak hizmet eden zenciler, defterden de anlaşılacağı üzere “füruht” yapılabilmekteydi.

Yine bu defterden öğrendiğimiz kadarıyla sayısal olarak az olsa da bekârların gelerek Çeşme’de istihdam alanı buldukları ve burada kaldıkları anlaşılmaktadır.

Sonuç itibariyle değerlendirmeye çalıştığımız defter ile yer isimleri ve şahıs isimleri dikkate alınarak özellikle lakaplardan yola çıkılarak meslek grupları, kimlikler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çalışma ve çalışmalar daha nice dil bilimsel araştırmalara veri kaydetmesi açısından önemli bir yer tuttuğunu düşünmekteyiz.

Bu defter ve benzer defterler ile ilgili önemli bir konuda yukarıda da belirttiğimiz gibi kadınlar ve kız çocuklarının nüfus defterlerinde kaydedilmemiş olmasıdır. Bunun önemli bir nedeni de askeri açıdan ihtiyaç duyulacak insan gücünün kayıt altına alınmasını temin etmektir.

KAYNAKÇA

I. Arşiv Kaynakları

T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA, NFS.d. 2921).

II. Kitaplar

KARAL, Enver Ziya, *Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı*, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Ankara, 1997.

KÜTÜKOĞLU, Mübahat S., *Menteşe Sancağı 1830 (Nüfus ve Yerleşme)*, TTK, Ankara, 2010.

_____, *XVI. Asırda Çeşme Kazasının Sosyal ve İktisâdî Yapısı*, TTK, Ankara, 2010.

III. Makaleler

AKTEPE, Münir, "Çeşme ", *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C. VIII, İstanbul, 1993 s.s. 287-288.

AKTEPE, Münir, "Çeşme Vak'ası", *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C. VIII, İstanbul, 1993, s.s. 288-289.

AYDIN, Mahir, "Sultan II. Mahmud Döneminde Yapılan Nüfus Tahrirleri", *Sultan II. Mahmud ve Reformları Semineri*, (28-30 Haziran 1989), İstanbul, 1990, s.s. 81-106.

BAYKARA, Tuncer, "Çeşme Kalesi", *Bellekten*, C. LIV, S. 210, Ankara, 1990, s.s. 603-630.

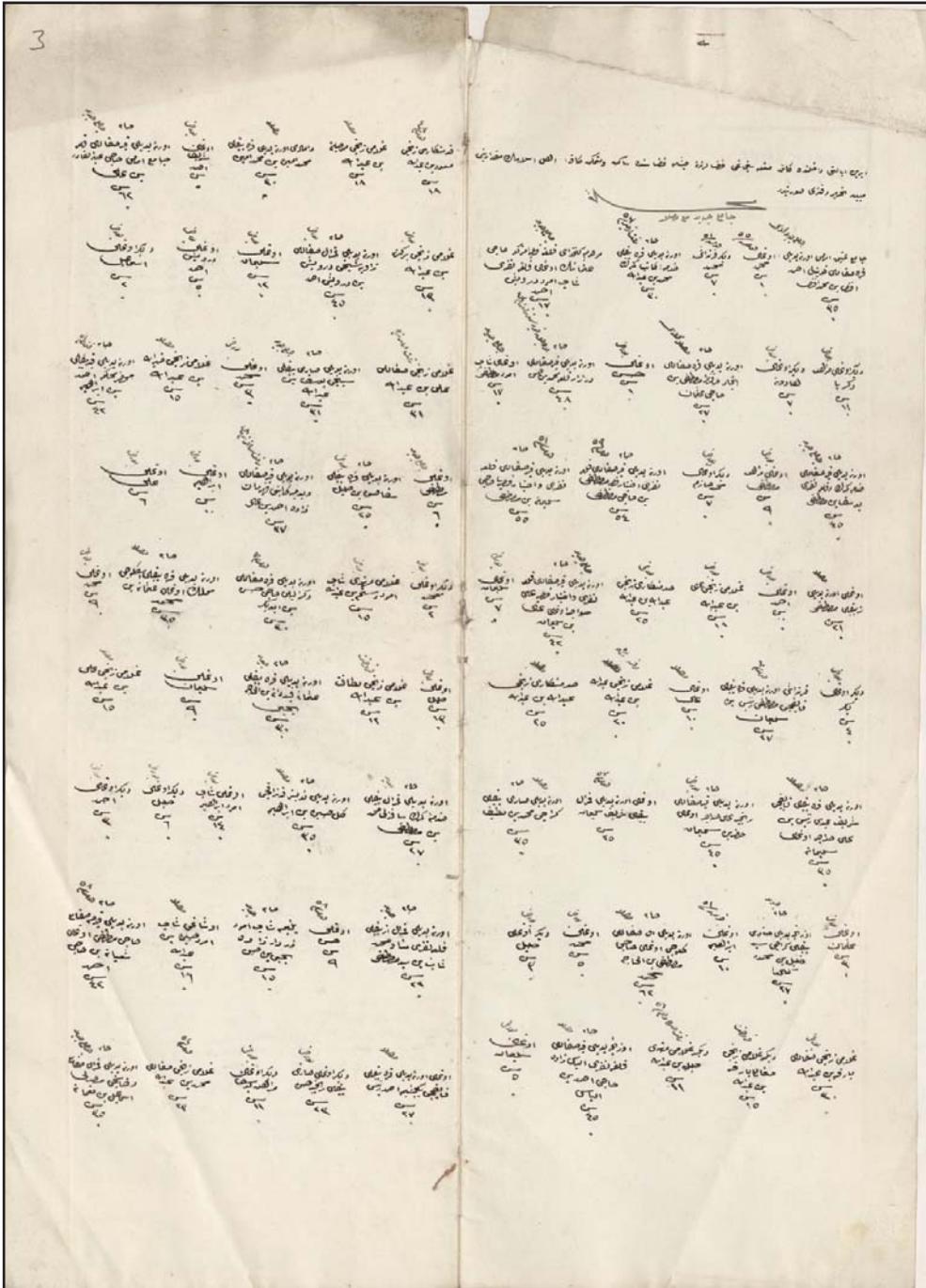
GÖYÜNÇ, Nejat, "Hane Deyimi Hakkında" *Tarih Dergisi*, S. 32, İstanbul 1979, s.s.331-348.

GÜNEŞ, Mehmet, "Osmanlı Dönemi Nüfus Sayımları ve Bu Sayımları İçeren Kayıtların Tahlili", *Akademik Bakış*, C.8, S. 15, Ankara (Kış) 2014, s.s. 221-240.

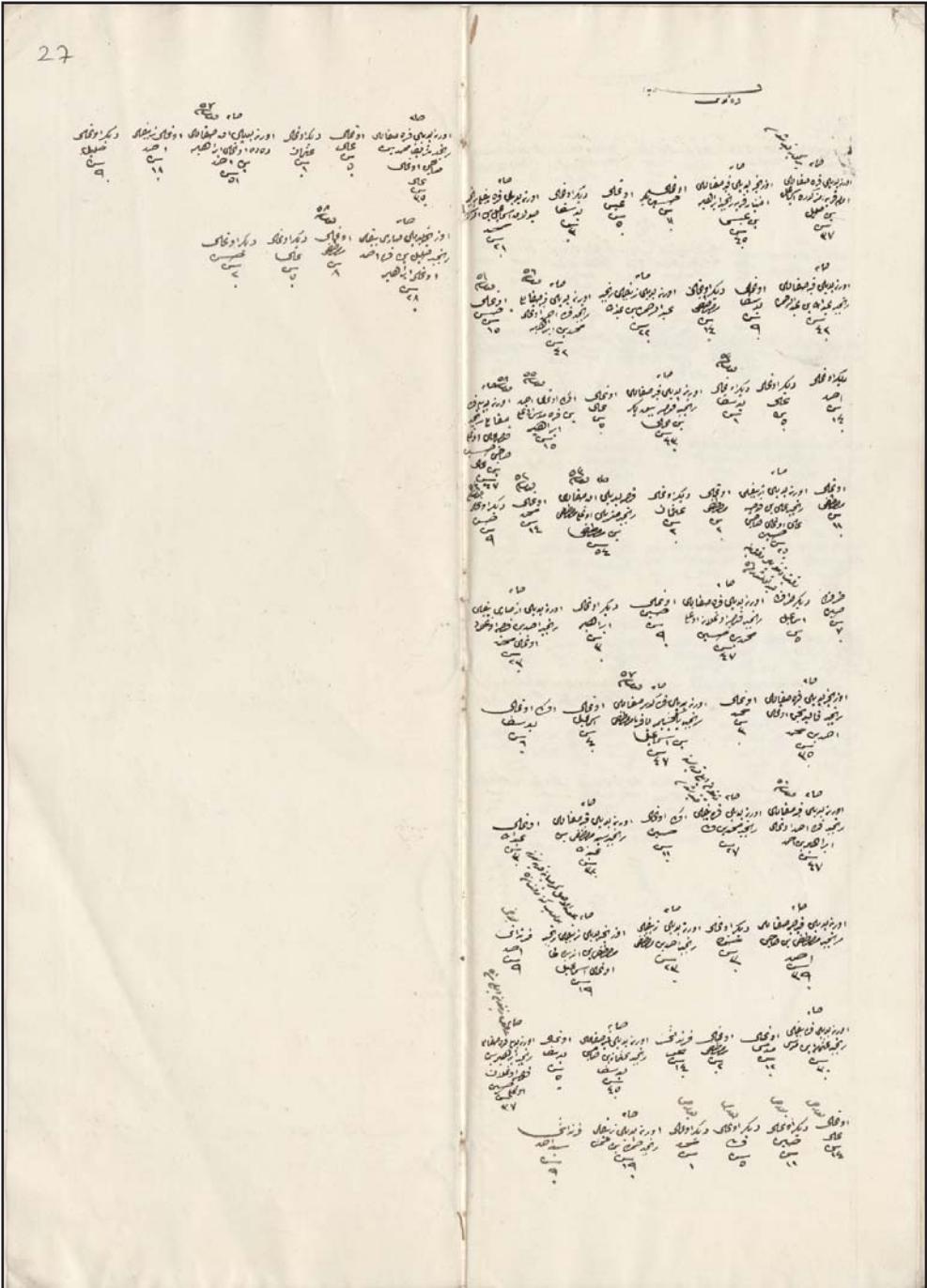
KIVRIM, İsmail, "Nüfus Defterlerine Göre 19. Yüzyılın Ortalarında Şebinkarahisar'ın (Karahisar-ı Şarkî) Nüfus Yapısı", *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, S.19, Ankara, 2015, s.s. 9-36.

TEKİNDAĞ, Şehabeddin, "Çeşme", *İslam Ansiklopedisi*, C. III, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1963, s.s. 386-388.

EKLER

Belge 1: 2921 Sayılı Çeşme Nüfus Defteri İlk Sayfası

Belge 2: 2921 Sayılı Çeşme Nüfus Defteri Son Sayfası